

На думку автора, поряд із системою "Точно в термін" доцільно було б використання логістичного аудиту, що дасть змогу зменшити ризики погіршення навколишнього середовища, зниження якості надання туристичних послуг закладами гостинності та стане основою при розробці стратегії сталого розвитку туризму в регіонах та країні загалом.

Список використаних джерел

1. Александрова А. Ю. Международный туризм : учебник / А. Ю. Александрова. – М. : КНО РУС, 2010. – 464 с. (DOI: 10.15216/9785406004630).
2. Власова Н. Інноваційна діяльність в туристичному бізнесі / Н. Власова, В. Смирнова, Н. Семененко // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 176. – С. 113–114.
3. Гарбера О. Є. Основні теоретичні та практичні аспекти інноваційної діяльності в туристичному господарстві України / О. Є. Гарбера // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 23. – С. 29–31.
4. Гости отелей сети Starwood смогут использовать iPhone в качестве ключа [Электронный ресурс] // Pro Hotelia гостиничный бизнес online : [веб-сайт]. – Режим доступа: <http://prohotelia.com.ua/2014/11/spg-keyless/>.
5. Зуева М. Инновационная деятельность как средство укрепления инновационного потенциала индустрии туризма [Электронный ресурс] / М. Зуева // Управление экономическими системами: электронный научный журнал. – Режим доступа: <http://www.uecs.ru/uecs41-412012/item/1359-2012-05-25-06-57-28>.
6. Кальченко О. Теоретичні аспекти інноваційної діяльності підприємств туристичної галузі / М. Кальченко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету : зб. наук. праць. – Чернігів : ЧДТУ, 2011. – № 4 (54). – С. 147–155.
7. Маклашина Л. Роль інновацій в розвитку туризму [Електронний ресурс] / Л. Маклашина // Креативная экономика. – 2011. – № 12

О. Давыдова, канд. экон. наук, ассит.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ИННОВАЦИЙ В РАЗВИТИЕ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ

В статье определена роль инноваций в туристической отрасли. Предложено авторское определение термина "инновации в туризме", рассмотрены принципы инноваций в туризме. Дополнена классификация инноваций в туризме инновациями логистики, приведены современные примеры по каждому из видов инноваций в туризме.

Ключевые слова: инновация, инновация в туризме, классификация инноваций в туризме, туристическая отрасль.

O. Davydova, PhD in Economics, Assistant Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

FEATURES FOR APPLYING THE INNOVATION IN THE DEVELOPMENT OF TOURISM INDUSTRY IN UKRAINE

The article defines the role of innovation in the tourism industry. The author's definition of "innovation in tourism" was proposed. The principles of innovation in tourism were analyzed. The classification of innovations in tourism innovation logistics was developed. Modern examples were given for each type of innovation in tourism.

Keywords: innovation, innovation in tourism, classification of innovations in tourism, tourism industry, innovation logistics.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2015; 7 (172): 69-73

УДК 351

JEL A11, B41, D0, D5

DOI: dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2015/172-71/10

А. Степанова, канд. экон. наук, ассит.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Висвітлено питання енергетичної диверсифікації України, яка стосується джерел постачання та напрямів використання енергоресурсів. Розглянуто вплив енергетичної залежності на національну безпеку країни. Доведено значущість диверсифікації та міжнародної співпраці на рівних умовах саме у сфері постачання енергоресурсів. Визначено можливі шляхи розв'язання енергетичної залежності України з врахуванням наявного світового досвіду, розвитку відновлювальної енергетики та енергетичного потенціалу нашої країни.

Ключові слова: диверсифікація, енергетична безпека, географічна диверсифікація, технологічна диверсифікація, енергоефективність.

Вступ. Сучасний стан економіки України дає нам можливість стверджувати, що найбільшими ризиками для неї є відсутність реформ у різних сферах господарювання. Енергетична галузь чи не першочергова в цьому переліку реформ. Саме політика підтримки державою енергетичної незалежності та проведення комплексу реформ сприятимуть національній безпеці та сталому розвитку країни.

(60). – С. 130–136. – Режим доступа: <http://www.creativeconomy.ru/articles/14023/>

8. Михайліченко Г. Формування інноваційних туристичних кластерів як конкурентної переваги розвитку регіону [Електронний ресурс] / Г. Михайліченко // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2012. – № 7 (727). – С. 341–350. – Режим доступа: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13980/1/50_341-349_Vis_727_Menagement.pdf.

9. Новиков В. Инновации в туризме : учеб. пособие [Электронный ресурс] / В. Новиков. – М. : Изд. центр "Академия", 2007. – 208 с. – Режим доступа: <http://infotour.in.ua/novikov.htm>.

10. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-VI / Верховна Рада України // Законодавство України : [офіційний веб-портал Верховної Ради України]. – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

11. Роглев Х. Стан та перспективи розвитку ділового туризму в Україні / Х. Роглев, Г. Мунін // Туризм: Теорія і практика. – 2005. – № 1. – С. 6.

12. Севастьянова С. А. Региональное планирование развития туризма и гостиничного хозяйства : навч. посіб. / С. А. Севастьянова. – М. : КНОРУС, 2007. – 250 с.

13. Смирнов І. Логістика туризму [Електронний ресурс] : навч. посіб. / І. Смирнов. – К. : Знання, 2009. – 444 с. – Режим доступа: <http://wvestudents.com.ua/glavy/34739-32-printsipova-logstichna-model-stalogo-rozvitku-turizmu.html>.

14. Тайгибова Т. Инновации в туризме – как один из важнейших факторов повышения уровня социально-экономического развития Республики Дагестан / Т. Тайгибова // Проблемы современной экономики : материалы междунар. науч. конф. (г. Челябинск, декабрь 2011 г.). – Челябинск, 2011. – С. 153–156.

15. Шаткевич А. "Турбизнес-2011": зимний сезон открыт! [Электронный ресурс] / А. Шаткевич // Туристический портал Беларуси holiday.by. – 2011. – Режим доступа: <http://www.holiday.by/blog/384>.

Надійшла до редколегії 15.05.15

Тому постає важливе питання щодо напрямів гарантування енергетичної безпеки, які полягають у наступному: диверсифікація енергоресурсів, підвищення якості зовнішніх енергетичних зв'язків, створення запасів нафти (нафтопродуктів), газу та механізмів розв'язання криз, підвищення енергетичної ефективності, максимальне використання власних ресурсів. Саме базовий принцип членства в Європейському Союзі – солідарність – демонструє важливість енергетичної безпеки для суспільства та підкреслює, що це є спільне завдання для всіх членів даного інституту; виокремлює головні його засади в даному напрямку, які полягають у розподілі ризиків та спільні дії в міжнародних відносинах, а також стратегічний підхід до розв'язання проблем у даному секторі в коротко- та довгостроковій перспективі. Стратегія Європейського Союзу до 2020 р. в енергетичній сфері передбачає зменшення обсягів енергоспоживання на 20 % та заміну російського газу на сланцевий газ США, збільшення частки відновлювальною та ядерної енергетики [2]. Усі ці амбітні завдання неможливо виконати без високоякісного менеджменту паливно-енергетичного комплексу, державних компаній у цій сфері, використання в національних інтересах транзитних нафто- і газопроводів, підземних сховищ газу, ліній електропередач, залізниць і портів та інших інфраструктурних споруд.

Потреба перебудови енергетичного ринку України спричинена високою ресурсозалежністю, низькою ефективністю використання технічних потужностей, їхнім зношенням та закінченням терміну придатності для експлуатації, корумпованою монополізацією великим бізнесом та руйнацією мирних взаємовідносин з головним імпортером енергоресурсів.

Проводячи аналіз споживання електроенергії як процесу безпосереднього перерозподілу та кінцевого використання світових енергоресурсів, варто відзначити таку закономірність: сукупне споживання енергії країн, що володіють значною сировинною базою в розрахунку на душу населення часто менше ніж у країн, де цих ресурсів практично не існує. З цього випливає важливість енергетичної політики [18].

Україна донині була і є однією з найбільш енергозалежних країн світу. Так, за даними Державної служби статистики в енергетичному балансі України за 2013 р. обсяг постачання первинної енергії становив 115,9 млн т нафтового еквіваленту, що на 5,4 % менше, ніж у 2012 р. [7]. У 2013 р. також спостерігалось скорочення частки споживання нафти, газу та атомної енергії, однак відбулося зростання споживання вугілля [7]. Частка відновлювальних джерел енергії збільшилася з 2 до 2,7 %, а за сприятливих кон'юнктурних умов прогнозне значення на 2020 р. складе 10 % [7].

Рис. 2. Розподіл джерел енергії в загальному постачанні первинної енергії в Україні, 2012 і 2013 роки та прогноз на 2020 р., % *

* Джерело: [2]

На наш погляд, диверсифікацію в енергетичній сфері варто розглядати в розрізі диверсифікації поставок енергоносіїв, тобто географічної диверсифікації, та диверсифікації використання електроенергії (табл. 1). Про перший вид йшлося вище, однак варто зауважити, що

Україна станом на січень 2015 р. знизилася залежність від головного постачальника енергоресурсів до 30 %.

Відомо, що на початку 2014 р. 75 % газу, 85 % сирої нафти та нафтопродуктів і близько 90 % ядерного палива імпортувалося з Російської Федерації [17].

Таблиця 1. Напрями енергетичної диверсифікації *

Диверсифікація	продуктів	Розширення традиційних видів енергетичних ресурсів
		Розширення відновлювальних енергетичних ресурсів
	споживачів	Нетрадиційне використання традиційних енергоносіїв існуючими/новими споживачами
		Використання альтернативних ресурсів існуючими/новими споживачами
	постачальників	Нові постачальники
		Нові канали постачання
		Розширення географії поставок
	баз НДДКР	Розробка інноваційних технологій та продуктів
		Запозичення інноваційних технологій та продуктів
		Наслідкування інноваційних технологій та продуктів
		Селективна інтеграція інновацій
	технологічна	Використання нових технологій енергозбереження
		Застосування нових технологій генерування енергоносіїв
		Застосування нових технологій переробки та використання енергоносіїв

* Джерело: [9]

Технологічна диверсифікація є однією зі складових диверсифікації енергетичних продуктів, під якою розуміють впровадження інноваційних технологій у різних сферах економіки країни. Виділяють три напрями технологічної диверсифікації: застосування новітніх технологій енергозбереження, генерування енергоносіїв, переробки та використання енергоносіїв.

Відновлювальна енергетика, яка в Україні має всі передумови для підвищення своєї ролі, потребує значних інвестицій. Так, наприклад, вітроенергетика стимулює

впровадження нових технологій, створення нових робочих місць, що призводить до підвищення конкурентоспроможності країни та зростання її економіки.

Аналіз, проведений Bloomberg New Energy Finance у січні 2014 р., показав, що загальний світовий обсяг інвестицій в альтернативну енергетику у 2013 р. склав 254 млрд дол. США, що на 12 % менше ніж у 2012 р. [16]. Скорочення світових інвестицій у відновлювану енергетику є кон'юнктурним, і прогнозується до 2030 р. обсяг від 500 до 900 млрд дол. США [15].

Рис. 3. Структура виробництва електроенергії з відновлювальних джерел енергії*

* Джерело: [1]

Цікавим є приклад Японії, яка здійснила стрибок у енергетичній галузі, збільшивши обсяг інвестицій за 2013 р. на 55 % до 35,4 млрд дол. США для заміщення зупинених атомних реакторів [15].

Головною тенденцією майбутнього має стати збільшене використання відновлювальних джерел енергії, а політика кожної держави повинна бути спрямована на енергозбереження, енергоефективність та раціональне використання ресурсів. Ефективність енергетичної політики має характеризуватися зниженням обсягів використання викопних паливних ресурсів, впровадженням інноваційних енергоефективних форм у промисловість

та сільське господарство, підвищенням зайнятості населення в секторах економіки, які є пов'язаними з відновлювальними джерелами енергії та мінімізацією негативного впливу енергетики на навколишнє середовище, підвищенням рівня життя населення.

Так, за прогнозами аналітиків Організації країн-експортерів нафти, частка споживання нафти в загальному світовому балансі енергоресурсів скоротиться, а природного газу – збільшиться, обсяг використання відновлювальних джерел енергії складе 2,8 % порівняно з 0,7 % у 2010 р. (табл. 2).

Таблиця 2. Загальний баланс світових енергоресурсів до 2035 р.*

Джерело енергії	Обсяг за роками, млн барелів у. п.			Темп зростання у 2010–2035 рр., %	Частка енергоресурсів у загальному балансі за роками, %		
	2010 р.	2020 р.	2035 р.		2010 р.	2020 р.	2035 р.
Нафта	81,2	89,7	100,2	0,8	32,2	30,0	26,3
Вугілля	69,8	84,9	104,0	1,6	27,7	28,4	27,2
Природний газ	54,8	69,0	99,8	2,4	21,7	23,1	26,0
Ядерна енергетика	14,3	16,0	21,6	1,7	5,7	5,4	5,7
Гідроенергетика	5,8	7,4	10,1	2,3	2,3	2,5	2,6
Біопаливо	24,4	28,0	35,2	1,5	9,7	9,4	9,2
Інші ВДЕ	1,8	3,6	10,7	7,5	0,7	1,2	2,8
Разом	251,9	298,6	381,7	1,7	100,0	100,0	100,0

* Джерело: [3]

Важливість відновлювальних джерел електроенергії підкреслює енергетична політика країн Європи, такі країни як Болгарія, Естонія та Швеція досягли за споживанням даного виду рівня запланованого на 2020 р. у 20 % [13].

Саме популяризація енергоефективності дасть змогу на рівні окремих домогосподарств продемонструвати зміцнення фінансового становища окремого суб'єкта діяльності та рентабельності його діяльності. Міжнародне енергетичне агентство стверджує, що кожен інвес-

тований долар в енергоефективність забезпечує чотири долари економії, й окупність проекту сягає чотири роки.

Висновки. Отже, диверсифікація енергоресурсів, у сфері постачання та у сфері використання, для країни має низку переваг та загроз. Переваги можна виділити саме у сфері управління ризиками, які, безпосередньо, проявляються, якщо ми маємо монополіста-постачальника енергоресурсів. Усі негативні аспекти цього явища Україна мала можливість відчувати протягом попередніх років, коли диктувалися умови співпраці, що

йшли в розріз з державними інтересами нашої країни. Тому, маючи диверсифіковане енергопостачання, країна отримує вищий рівень енергетичної безпеки, що відображається у ринковому формуванні цін на енергоносії, можливості мобільного реагування на різні виклики техногенного, природного та політичного характеру. Одночасно загрози полягають у складності менеджменту диверсифікованими енергоресурсами у порівнянні з недиверсифікованими.

Ураховуючи все вищезазначене, хочемо підсумувати, що кожна незалежна держава самостійно визначає межі диверсифікації постачання та використання енергоресурсів, ураховуючи зовнішню кон'юнктуру даного сегменту, політичну ситуацію, географічне розташування та стан економіки. Саме міжнародна співпраця в даному секторі є дієвим інструментом протидії різностороннім загрозам та викликам, кризам. Для України важливим та необхідним у цьому напрямку мають стати наступні кроки: удосконалення та доопрацювання законодавчої бази, створення сприятливого інвестиційного клімату для збільшення частки відновлювальної енергетики, стимулювання та державна підтримка населення у використанні енергії з відновлювальних джерел, впровадження технологій енергозбереження на всіх рівнях економіки країни, забезпечення державною підтримкою науково-технологічних розробок у сфері енергетики та сприяння їхньому впровадженню.

Дискусія. Подальші дослідження мають полягати в застосуванні методичного інструментарію для визначення прийнятної, оптимальної та критичної ступенів диверсифікації енергетичної залежності країни.

Список використаних джерел

1. Атлас енергетичного потенціалу відновлюваних джерел енергії України Інституту відновлюваної енергетики Національної академії України, 2013 рік, Київ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://live.org.ua>.
2. Беззуб І. Енергетика – складова національної безпеки України / І. Беззуб. // Економічна діяльність: нові орієнтири і ризики. Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів. Додаток до журналу "Україна: події, факти, коментарі". – 2014. – № 3–4 (березень–квітень). – С. 3–11.
3. Бенменні М. Пропозиції щодо зміцнення енергетичної безпеки України [Електронний ресурс] / М. Бенменні, М. П. Кузнецов, В. А. Хілько; Інститут відновлюваної енергетики НАН України, Київ. – Режим доступу: http://ua-energy.org/upload/files/Щодо_зміцне.pdf.

А. Степанова, канд. экон. наук, ассист.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ДИВЕРСИФИКАЦИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ЗАВИСИМОСТИ УКРАИНЫ

Освещены вопросы энергетической диверсификации Украины, которая касается источников и направлений использования энергоресурсов. Рассмотрено влияние энергетической зависимости на национальную безопасность страны. Доказано значимость диверсификации и международного сотрудничества на равных условиях именно в сфере поставок энергоресурсов. Определены возможные пути решения энергетической зависимости Украины с учета имеющегося мирового опыта, развития возобновляемой энергетики и потенциала нашей страны.

Ключевые слова: диверсификация, энергетическая безопасность, географическая диверсификация, технологическая диверсификация, энергоэффективность.

A. Stepanova, PhD in Economics, Assistant Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

DIVERSIFICATION OF ENERGY DEPENDENCE IN UKRAINE

The questions of energy diversification in Ukraine concerning sources and uses of energy are revealed. The influence of the energy dependence of the national security is discussed. The importance of diversification and international cooperation on equal terms with the field of energy supply is proved. The possible solutions of the energy dependence of Ukraine are defined with consideration of international experience and development of renewable energy and potential of our country.

Keywords: diversification, energy security, geographical diversification, technological diversification, energy efficiency.

4. Видобуток та споживання нафти в країнах світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eco-live.com.ua/content/blogs/vidobutok-ta-spozhyvannya-nafti-v-krainakh-svitu>.

5. Гелетуха Г. Г. Сучасний стан та перспективи розвитку біоенергетики в Україні. Аналітична записка БАУ [Електронний ресурс] / Г. Г. Гелетуха, Т. А. Железна, П. П. Кучерук, С. М. Олійник. – 2014. – № 9. – Режим доступу: <http://www.uabio.org/img/files/docs/position-paper-uabio-9-ua.pdf>.

6. Глобальная энергетическая безопасность [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://g8russia.ru/docs/11.html>.

7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov>.

8. Енергетична стратегія України на період до 2030 року. Затверджена розпорядженням КМУ № 1071 від 24.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/doccatalog/list?currDir=50358>.

9. Олексюк В. М. Енергетична диверсифікація як фактор економічного зростання / В. М. Олексюк // Механізм регулювання економіки. – 2013. – № 4. – С. 174–182.

10. ОПЕК підвищує прогностичні обсяги споживання нафти у світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-energy.org/post/24120>.

11. Розвиток альтернативної енергетики в Україні. Інфографіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.ua/ua/nation/1365128-rozvitok-alternativnoi-energetiki-v-ukrayini-infografika>.

12. Тарнавський В. Європа дошла до другого рівня [Електронний ресурс] / В. Тарнавський. – Режим доступу: <http://www.uaenergy.com.ua/c225758200614cc9/0/e17acabd5a9e682bc22578a100438fa8>.

13. Фелл Х.-Дж. Без "зеленої" енергетики Україна не вирішить проблем енергозалежності від РФ [Електронний ресурс] / Х.-Дж. Фелл. – Режим доступу: <http://ua-energy.org/post/46684>.

14. Шевцов А. Ринок електроенергетики в Україні. Проблеми вдосконалення [Електронний ресурс] / А. Шевцов, М. Земляний, В. Вербицький / Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/april08/14.htm>.

15. 2013: Des Investissements Toujours en Baisse Pour Les Renouvelables [Online]. – Available at: <http://www.energiesactu.fr/production/2013-des-investissements-toujours-en-baisse-pour-les-renouvelables-0021882>.

16. Camier J. 254 Milliards de Dollars D'investissements en Énergies Renouvelables en 2013 [Online]. – Available at: http://www.rse-magazine.com/254-milliards-de-dollars-d-investissements-en-energies-renouvelables-en-2013_a457.html.

17. Key Figures. Market Observatory for Energy [Online]. – Available at: http://ec.europa.eu/energy/observatory/eu_27_info/doc/key_figures.pdf.

18. Luft G. Energy Security Challenges for the 21st Century: A Reference Handbook / Gal Luft, Anne Korin. – Praeger Security International, 2009. – 372 p. (DOI: 10.5860/choice.47-2929).

Надійшла до редколегії 22.05.15